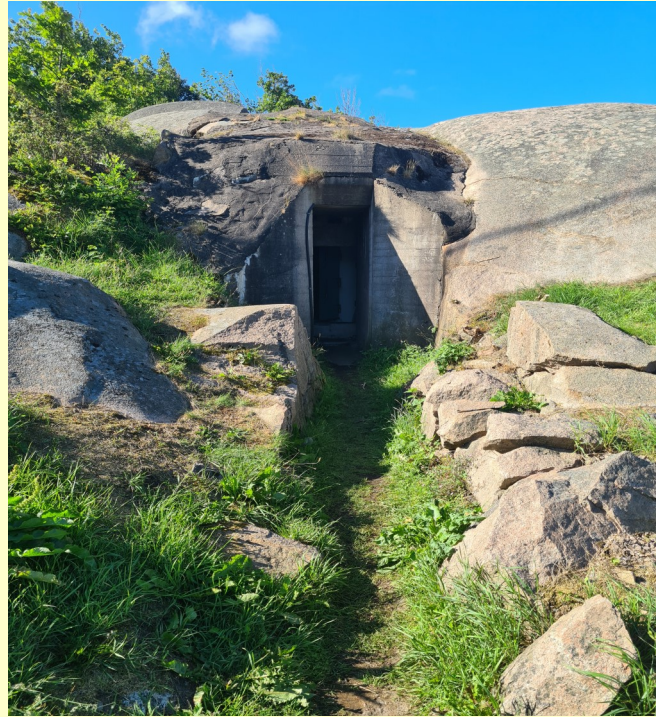

SKANSEN LAHÄLLA

Den 1 september 1939 anföll Tyskland under sin ledare Adolf Hitler (1889- 1945) grannlandet Polen. England och Frankrike förklarade Tyskland krig. Andra världskriget var ett faktum. Kriget skulle i Europa vara fram till i maj 1945 i Asien pågick kriget in i september.

Kriget, 6 år långt, var i praktiken en fortsättning av första världskriget 1914- 1918: som i sin tur byggde på tidigare krig och freder, både i Europa, men också i Asien och Afrika - för man ska minnas, att flera europeiska länder under den här tiden hade så kallade kolonier i andra världsdelar. Med kolonierna följde ekonomiska intressen. Intressen som inte alltid sammanföll med kolonialmakternas intressen i

Sverige försökte förhålla sig så neutralt det nu gick. En samlingsregering bildades under statsminister Per Albin Hansson. Till varje pris - i de flesta fall - ville man hålla Sverige utanför kriget. Det lyckades. Men inte utan uppoffringar. Eller avsteg.

Här kommer Skansen Lahälla In. Den 9 april 1940 ockuperade Tyskland grannländerna Norge och Danmark. Gränslandskap som Bohuslän, Dalsland och Värmland fylldes av svenska trupper och befästningar. Direkt härifrån kunde man följa fartygstrafiken till och från Norge. Efter krigsslutet blev befästningarna i många fall kvar. Ser man efter i kvarteren runt Lahälla finns ännu 2016 en del betongbunkrar och betonghinder.

Att försvara hamnarna var viktigt. På Sotenäset i Bohuslän byggdes 8 befästningar med ett antal samverkande skansar i vardera: På Hovenäset, i Kungshamn, Hunnebostrand, Ulebergshamn och Bovallstrand.

För att bygga skansarna upprättade försvarsmakten arrendekontrakt med markägarna. Kontrakten gällde som regel i femtio år. Därefter skulle man bestämma om, att antingen förlänga kontrakten eller återställa marken. Allt beroende av det aktuella politiska läget.

Sotenäs kommun valde 1994, efter femtio år, att återställa Skansen 416 B Lahälla i Hunnebostrand som ett minne från en allvarsfylld tid: beredskapstiden.

Försvaret i Bohuslän

Försvaret koncentrerades till Bohusläns västra och norra delar. Det organiserades som ett djupförsvär från norska gränsen ned till passet Uddevalla-Vänersborg. Här upprättades en huvudförsvarslinje där man skulle hejda ett eventuellt anfall mot Göteborg.

Kusten och vägarna passades in i djupförsvaret. Det stödde sig på befästningar i berg och betong längs landsvägarna. Rörliga styrkor, understödda av artilleri och granatkastare, höll sig beredda i flank och rygg mot de styrkor som befästningarna fångade upp. De bakersta - i regel de mest hållfasta av befästningarna - låg i Kragenäs, Torim och vid norra Bullaresjön. De var besatta endast tidvis. I övrigt låg trupperna i tält eller baracker.

På Sotenäset - lokala händelser

Fartygstrafiken mellan Tyskland och det ockuperade Norge gick alldeles utanför Hållö och kunde ses från land här på Sotenäset. Drivande minor var ett hot. Att Sverige var neutralt innebar ändå att Sverige indirekt - ibland mindre indirekt - drogs med och påverkades. Ransoneringar av livsmedel, bränsle som kol, koks och olja, mörkläggnings och liknande hörde till vardagen.

Sotenäset miste fyra fiskebåtar: LL 962 Västkust från Väjern, LL 949 Gunnaren och LL 605 Ramona från Fisketången samt LL 557 Glimmaren från Gravarne, nuvarande Kungshamn. Sex fiskare och sjömän omkom, en blev borta: På Ramona dog en fiskare liksom en dog, när ångtrållaren Wiros från Göteborg minsprängdes. Vid minsprängning omkom också matrosen Olof Sjöberg från Malmön. Nils Bäck, som försvann under kriget, var också från Malmön. Knut Hedberg från Kungshamn dog, när hjälpvedettbåten 356 (GG 178 Condor från Öckerö) sprängdes under minsvepning. Erik Karlsson från Hovenäset dog, när m/s Starkodder desarmerade minor. Styrmannen Samuel Stranne från Smögen omkom i engelsk hamn.

Den normala trafiken över Nordsjön var stoppad genom den tyska Skagerraksspärren. Sverige blev genom sitt inringade läge och neutralitet en plats där olika parter kunde mötas, mer eller mindre hemligt - främst i Stockholm. En hemlig flyglinje med små kurirplan startades mellan Sverige och Storbritannien på rutten Bromma - Aberdeen. Den 22 oktober 1943 sköts kurirplanet SE-BAG Gripen, en svensk DC 3a, ned av en tysk Junkers 88. Planet störtade brinnande i Kålhagsklovan på Hållö. De två piloterna och elva till omkom, två man överlevde. 2013 högtidlighöll Hållö fyrförening 70-årsminnet i närvaro av den ene pilotens son; föräldrarna hade träffats på en lördagsdans på Smögen - bara året innan nedskjutningen.

Kullager var en nödvändighetsartikel i krigsindustrin. Det var samtidigt en viktig exportvara för Sverige och Svenska Kullagerfabriken, SKF. Det neutrala Sverige sålde till både Tyskland och England. För att England skulle få leveranser, började man 1943 i djupaste hemlighet frakta ut kullager från Anderssons kaj i centrala Lysekil med små, snabbgående båtar. Båtarna lyckades ofta ta sig igenom spärren.

Under vila, i väntan på avgång, låg båtarna vid Lahälla vid Rixö: beläget i Brastad, Lysekil.

Vissa tider var Lysekil alltför farligt - det fanns nämligen lokala angivare. Man fick då använda alternativ: Hunnebostrand i Sotenäs. Utlastning skedde främst från Norra kajen, inte långt och inom synhåll från Skansen Lahälla

Den kollastade tyska ångaren Rheinfels drev på grund vid Hållö. Besättningen blev internerad i Folkets Hus i Kungshamn, innan de fick resa hem.

(De lokala uppgifterna - från 1994 - har redaktören och författaren T erje W Fredh i Lysekil forskat fram. Skepparen Erling Larsson, Smögen, kompletterade.)

Försvaret av Hunnebostrand

Fyra fasta punkter hade uppgiften att försvara samhället och hamnen och förhindra landstigning. De skulle också försvara mot angrepp från landsidan med bland annat pansarhinder av betongblock eller naturhinder. Rörtiga balkhinder spärrade genomgående gator och vägar. I Hästedalen - där utlastning av sten skedde på den här tiden - var så kallade spanska ryttare uppsatta som hinder för en eventuell landstigning.

Befästningarna började byggas 1940 och var färdiga 1942. En förstärkt kustförsvarspluton på omkring 75 man försvarade skansens olika delar. Skansarna var inredda för:

- 31 gevärsskyttar
- 2 kulsprutegevär
- 3 kulsprutor
- 2kanoner

Till detta kom 3 skyddsrum
för 6 man samt pansarhinder.

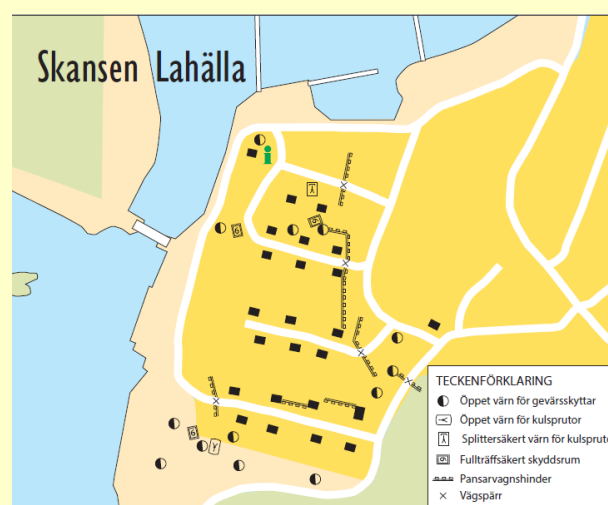
Skansarna var omgärdade
av dubbelradiga taggtrådshinder.

Skansen Lahälla

Skansen Lahälla innehåller 15 skyttevärn. Närstriden om skansen skulle ske från dessa värn. De två kulsprutorna skulle delta i striden om den egna skansen. De skulle också understödja skansen i norra delen av hamnen, dit de kunde nå med god verkan. Kanonerna skulle bekämpa fartyg till sjöss.

Eldledare från granatkastarförband, grupperade längre tillbaka, fanns i skansen. Skyddsrummen var fullträffsäkra för dåtidens vanliga granater och lätta bomber. Splitterskydden över stridsvärnen gav fullgott skydd mot granatsplitter. Men de klarade inte en fullträff.

Upplag av läkemedel, förbandsmateriel, ammunition, livsmedel med mera, försörjde skansarna under strid. Underhållsplatser låg en bit in från kusten. Under strid fanns mycket små möjligheter att föra undan sårade för läkarvård.

Vid början av 2000-talet - ett nytt årtusende

Andra världskriget förändrade levnadsförhållandena för Jordens länder - förutom alla döda och skadade människor, deras städer och byar, deras förintade eller försvunna egendom. Kriget blev ett av de dittills mest brutala, med ett industriellt utplånande av befolkningsgrupper, och resulterade bland annat i det vi numera brukar kalla Förintelsen.

Freden i maj 1945 (i Asien skulle två atombomber över Japan tvinga fram ett krigsslut i september) följdes av en period, som brukar kallas det kalla kriget. I huvudsak två stora maktblock i världen balanserade varandra. Ett västligt, byggt på marknadsekonomi. Och ett östligt, byggt på planekonomi: Storbritanniens premiärminister under kriget, Winston Churchill (1874-1965) myntade uttrycket Järnridån som dragits ner mellan länder och folk i Europa.

Järnridån fick en tydlig symbol i muren, som från början av 1960-talet delade Berlin i Östberlin och Västberlin. Tyskland självt var uppdelat mellan segrarmakterna i Östtyskland, DDR, och Västtyskland, BRD.

Men inga murar håller för evigt mellan människor. I november 1989 kan man säga att 1900-talets två världskrig slutade. Då revs muren i Berlin, som delat staden i en östlig och en västlig del. Året efter återförenades de två tyska staterna - i praktiken upplöstes Östtyskland.

Muren hade varit symbolen för det politiskt delade Europa. Maktbalansen var nu förändrad. Länderna bakom Järnridån trädde i förnyad och förändrad form åter fram. Det innebar hopp. Men också nya problem att lösa. Med rötter i det förflutna. Fred är inget man får till skänks. Inte heller frihet. Eller demokrati, sådan vi känner den i den västliga världen.

Fred, frihet och demokrati med alla människors lika värde - oavsett kön eller religion, utseende eller ursprungsort, språk eller härkomst - måste vårdas och värnas varje dag och i varje generation om det ska finnas kvar. Låt därför Skansen Lahälla, minnesmärke från beredskapstiden under andra världskriget, vara minnesmärke också för framtidens fred, frihet och demokrati under det nya årtusendet.